

Deze factsheet is een reactie op de z.g. ‘factsheet beter en concreter welstand’ van de VNG, zoals deze onlangs naar de gemeenten is verzonden. Omdat betreffende ‘fact’sheet misleidend, eenzijdig en overbodig is, geven we hierbij de echte feiten weer.

DE ECHTE FACTSHEET OVER

Welstand

Mensen identificeren zich graag met hun woonomgeving; ze zijn vaak trots op hun wijk of dorp en ze willen het karakter daarvan graag behouden. Als er monumenten of andere cultuurhistorische waarden in het geding zijn is dat nog meer het geval. Ze verwachten dat ook de lokale overheid daarbij haar verantwoordelijkheid neemt. Dat kan op allerlei manieren, bijvoorbeeld door het vaststellen van een omgevingsvisie, een nota over de ruimtelijke kwaliteit of door zorgvuldig welstandsbeleid met een democratisch vastgestelde welstandsnota.

Het belang/ieders belang

Het is in het belang van de bewoners en bezoekers als zorgvuldig wordt omgegaan met de bestaande kwaliteiten van een buurt, dorp of landschap en als aandacht wordt besteed aan veranderingen en ruimtelijke ingrepen. Niet alleen voor de belevingswaarde, maar ook voor het woongenot en voor de herkenbaarheid, de eigenheid van de plek.

De Raad voor de leefomgeving schreef nog onlangs: “De kwaliteit van de bebouwde omgeving heeft grote invloed op sociaal welbevinden en een vitale, duurzame economie.

De vraag hoe we op de lange termijn de kwaliteit van de bebouwde omgeving kunnen behouden en/of realiseren is dan ook uiterst relevant.” (citaat uit ‘Kwaliteit zonder groei’, raad voor de leefomgeving en infrastructuur, maart 2014)

Hoe werkt het?

Gemeenten hebben al vele jaren de regie op de ruimtelijke ontwikkelingen en op de kwaliteit van de bebouwde omgeving. Daartoe hebben ze allerlei instrumenten, zoals het welstandsbeleid met door de gemeenteraad vastgestelde welstandsnota’s en door de raad benoemde onafhankelijke adviescommissies. Het per gebied vastgestelde beleid is vooraf overlegd met de bewoners, zodat er sprake is van draagvlak voor het kwaliteitsniveau.

Welstand op maat

Al sinds de wijziging van de Woningwet in 2003 zijn gemeenten niet meer verplicht om welstand als beleidsinstrument te gebruiken. Nu, 11 jaar later, hebben nog slechts 5 gemeenten besloten hun grondgebied geheel welstandsvrij te maken. Alle andere 398 gemeenten in Nederland hebben een gedifferentieerd welstandsbeleid vastgesteld, waarbij per deelgebied duidelijke verschillen in de hoogte en gedetailleerdheid van het kwaliteitsniveau zijn aangebracht; daarbij zijn in tientallen gemeenten in de loop van de tijd ook gebieden welstandsvrij gemaakt. Welstand op maat dus.

Welstandsadvisering

In 95% van de gemeenten is een welstandscommissie of commissie ruimtelijke kwaliteit benoemd en in 5% een eenhoofdige welstandsmeester (cijfers Federatie Ruimtelijke Kwaliteit).

Welstandsadvisering is zeer efficiënt, omdat er volgens het principe van proportionaliteit wordt gewerkt. Alleen een bouwplan met een grote impact op de ruimtelijke kwaliteit wordt in de plenaire commissie besproken, de grote meerderheid van de plannen wordt onder mandaat tijdens het spreekuur op het gemeentehuis afgehandeld. In Gelderland wordt 95% of meer van de plannen op deze wijze met de aanvragers besproken en direct van een advies voorzien. Voor de plannen die wel in de commissie worden behandeld geldt in Gelderland een maximale adviestermijn van 10 dagen. De advisering leidt dus niet tot vertraging; mogelijk werkt het bouwen in afwijking van het gemeentelijk beleid tot vertraging, maar in dat geval zullen de oplossingsgerichte adviezen vanuit de commissie eerder tot versnelling van het proces leiden dan tot vertraging.

Sinds 2012 kunnen (kleine) plannen ook ambtelijk worden afgedaan, maar hiervan wordt gelet op deze snelle afhandeling door de rayonarchitecten op het gemeentehuis, nauwelijks gebruik gemaakt.

De (welstands)advisering over ruimtelijke kwaliteit is deskundig, lokaal betrokken, onafhankelijk en zeer goedkoop: de kosten bedragen 0,025 promille van de omzet in de bouw. (cijfers: Federatie Ruimtelijke Kwaliteit). Daarbij verhalen de gemeenten de kosten via de leges op de initiatiefnemer, buiten bezwaar van de gemeentebegroting en –belasting.

Wees duidelijk

In een aantal gemeenten worden de welstandsnota's digitaal en per deelgebied toegankelijk gemaakt, zodat de ondernemer of burger direct via adres of postcode kan zien welk beleid er voor zijn of haar woonbuurt of bedrijfsomgeving geldt.

In de gesprekken met aanvragers van vergunningen wordt bij eventuele strijdigheid met het gemeentelijk kwaliteitsbeleid gezocht naar oplossingen. Initiatiefnemers geven toe dat plannen verbeteren en enquêtes onder deze aanvragers en bezoekers van de spreekuren en vergaderingen van de commissie laten een grote tevredenheid zien over de duidelijkheid en de geboden hulp tot verbetering van de plannen.

Hoe kan het beter?

Bewoners, ondernemers en private partijen zijn tegenwoordig steeds vaker betrokken bij hun leefomgeving. Daarom geven gemeenten meer ruimte voor plannen en ontwikkelingen en ondersteunen ze burgers bij het ontwikkelen van hun plannen. Daarbij wordt steeds minder uitgegaan van allerlei gedetailleerde regels en wordt meer en meer de vraag gesteld wat willen we in plaats van wat mogen we. In de gemeenten wordt per gebied of wijk gezocht naar meer speelruimte voor de burgers en naar meer afwegingsruimte voor de gemeenten. Juist om meer te kunnen loslaten is dan wel een visie in hoofdlijnen op het gewenste kwaliteitsniveau per deelgebied nodig. De praktijk is dat gemeenten bij de vaststelling van die visie overleg voeren met de bewoners om zo voldoende draagvlak te krijgen.

Werken aan ruimtelijke kwaliteit in een participatiesamenleving betekent dat gemeenten en burgers samenwerken en dat ze samen hun verantwoordelijkheid nemen. Het afschaffen van goed functionerende instrumenten als welstandsbeleid lijkt daarmee in strijd en dient niet de participatie van burgers.

Voorbeelden

Er zijn veel voorbeelden van gemeenten –juist ook in Gelderland – waarbij met ambitiedocumenten en met inspirerende brochures wordt gewerkt aan de bevordering en instandhouding van de kwaliteit van dorp, stad en landschap. Ook met minder regels. Daarbij spelen de welstandscommissies en adviescommissies ruimtelijke kwaliteit een belangrijke rol.

Nadere informatie hierover is verkrijgbaar bij de vereniging van Gelderse en (een aantal) Limburgse gemeenten, het Gelders Genootschap